

СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ ТА ЄС В СФЕРІ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ: НОВІ РЕАЛІЇ РОЗВИТКУ

Міндова О.І., кандидат економічних наук, старший викладач кафедри міжнародних економічних відносин, Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна

e-mail: mindovaolena@ukr.net

ORCID ID: 0000-0002-4191-1375

Анотація. Стаття присвячена уточненню та обґрунтуванню сучасних особливостей співпраці України та ЄС в сфері міжнародної торгівлі. Узагальнено існуючі загрози вступу України в ЄС в сфері міжнародної торгівлі. Проте, виокремлені вченими загрози носять достатньо абстрактний характер та можливість настання даних негативних подій не можна охарактеризувати як високу. Систематизовано переваги вступу України в ЄС в сфері міжнародної торгівлі в умовах сьогодення та розподілено такі переваги на три рівні: макрорівень, мезорівень й мікрорівень. Обґрунтовано принципи регулювання міжнародної торгівлі з боку ЄС в нових реаліях розвитку нашої держави: принцип антимонопольного регулювання, принцип відповідальності за порушення в сфері міжнародної торгівлі, принцип запобігання неконкурентним діям суб'єктів міжнародної торгівлі, принцип контролю державної допомоги суб'єктам міжнародної торгівлі. Забезпечення ефективності регуляторної політики в сфері міжнародної торгівлі в нових реаліях розвитку досягається наступними напрямками: невідворотністю покарання за порушення правил міжнародної торгівлі; зростанням розмірів штрафів за неправомірні дії в сфері міжнародної торгівлі. Наукова новизна даної статті полягає в уточненні та обґрунтуванні сучасних особливостей співпраці України та ЄС в сфері міжнародної торгівлі.

Ключові слова: міжнародна торгівля, експорт, євроінтеграція, регуляторна політика, єдиний європейський ринок.

COOPERATION BETWEEN UKRAINE AND THE EU IN INTERNATIONAL TRADE: NEW REALITIES OF DEVELOPMENT

Mindova Olena, PhD.Sc. (Economics), Department of International Economics Relations, Odessa National University of Economics, Ukraine

e-mail: mindovaolena@ukr.net

ORCID ID: 0000-0002-4191-1375

Abstract. The article is devoted to clarifying and substantiating the modern features of cooperation between Ukraine and the EU in the field of international trade. The existing threats to Ukraine's entry into the EU in the field of international trade are summarized. However, the threats identified by scientists are rather abstract in nature, and the possibility of the occurrence of these negative events cannot be characterized as high. The advantages of Ukraine's accession to the EU in the field of international trade in today's conditions are systematized and such advantages are divided into three levels: macro-level, meso-level and micro-level. The principles of regulation of international trade by the EU in the new realities of the development of our state are substantiated: the principle of antimonopoly regulation, the principle of responsibility for violations in the field of international trade, the principle of preventing non-competitive actions of subjects of international trade, the principle of control of state aid to subjects of international trade. Ensuring the effectiveness of regulatory policy in the field of international trade in the new realities of development is achieved in the following directions: the inevitability of punishment for violating the rules of international trade; the growth of fines for illegal actions in the field of international trade. The scientific novelty of this article lies in clarifying and substantiating the modern features of cooperation between Ukraine and the EU in the field of international trade.

Keywords: international trade, export, European integration, regulatory policy, single European market.

JEL Classification: F200, F470.

Постановка проблеми. 28 лютого 2022 року Україна у особі президента В.О. Зеленського нарешті підписала заявку на членство України в ЄС.

Проте Україна повинна пройти ще тривалий та складний шлях: отримання статусу кандидата в ЄС, проведення переговорів, узгодження договору про вступ до ЄС, ухвалення даного договору Європейським Парламентом та затвердження Європейською Радою, ратифікація підписаного Договору всіма державами-членами ЄС та Україною згідно з їх конституційними нормами.

Процедура вступу до ЄС досить відповідальний і виснажливий процес, як для країни кандидата – України, так і для ЄС в цілому. Однак, для України інтеграція в ЄС має стратегічне значення, оскільки це є найкращим способом реалізації національних інтересів, побудови розвинутої і демократичної держави на зразок європейських, зміцнення позицій на геополітичній арені, покращення стану міжнародної торгівлі тощо. З урахуванням

зазначеного виникає потреба в дослідженні нових реалій розвитку співпраці України та ЄС в сфері міжнародної торгівлі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окресленими питаннями займається велика кількість вчених, серед яких можна виділити: Бережна К. В. [1], Ігнатенко Є. О. [1], Деліні М. М. [2], Кваша О. С. [4], Синякова А. В. [4], Макогін З. Я. [5], Атаманчук З. А. [5], Нечипорук К. О. [6], Щерба Р. І. [6], Пугачова К. М. [7], Шеремет О. О. [7], Редько К. Ю. [8], Ткаченко І. О. [8], Терещук А. [9], Тодощук А. В. [10] та багато інших. Проте, все ж таки, питання, пов'язані із співпрацею України та ЄС в сфері міжнародної торгівлі можна вважати остаточно не вирішеними. Зазначене зумовило вибір теми даного дослідження та підтверджує його актуальність.

Відокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. Подальшого дослідження потребують питання: існуючої загрози вступу України в ЄС в сфері міжнародної торгівлі; переваги вступу України в ЄС в сфері міжнародної торгівлі в умовах сьогодення; принципи регулювання міжнародної торгівлі з боку ЄС в нових реаліях розвитку нашої держави.

Мета дослідження. Мета дослідження полягає в уточненні та обґрунтуванні сучасних особливостей співпраці України та ЄС в сфері міжнародної торгівлі.

Основний матеріал. Європейський Союз є одним із найбільших і найпривабливіших регіональних ринків світу. На його частку, включаючи внутрішній торговельний оборот між країнами ЄС, припадає майже третина від загального обсягу світового імпорту товарів. Україна розглядає ЄС як нового стратегічного торговельного партнера. Насьогодні Європейський Союз залишається одним із основних торговельних партнерів України.

На нашу думку нові реалії співпраці України та ЄС в сфері міжнародної торгівлі мають прояв в певних особливостях, які мають бути розкриті в симбіозі трьох окремих напрямів: загрози міжнародній торгівлі, переваги вступу в ЄС в сфері міжнародній торгівлі, специфіка регулювання міжнародної торгівлі з боку ЄС.

Отже, після вступу України до ЄС вчені виокремлюють можливість виникнення наступних загроз в сфері міжнародної торгівлі:

- можливість використання України як сировинного придатку;
- можливість втрати конкурентоспроможності окремих галузей: АПК, машинобудування, хімічної промисловості тощо;
- можливість зниження ділової активності у вітчизняній економіці через відтік робочої сили;
- можливість переміщення до України шкідливих виробництв;
- ризик використання українців як дешевої робочої сили;
- ризик надходження дорогих європейських товарів;
- складність переходу на європейське ціноутворення [2, 11].

Проте, перелічені загрози носять достатньо абстрактний характер та можливість настання даних негативних подій не можна охарактеризувати як високу.

Стосовно переваг співпраці України та ЄС в сфері міжнародної торгівлі в нових реаліях розвитку, то для їх більш повної систематизації доречно розподілити такі переваги на три рівні, що представлено на рисунку 1:

Отже, як видно з рисунку 1, переваг вступу до ЄС в контексті міжнародної торгівлі в нових реаліях розвитку велика кількість, що в черговий раз підтверджує доцільність заходів щодо євроінтеграції.

Стосовно питання регулювання міжнародної торгівлі з боку ЄС, то в даному сенсі, перш за все, доцільно зауважити наступне:

особливістю Європейського Союзу є перенесення регулювання на регіональний рівень, що дозволяє припиняти порушення недобросовісної конкуренції не тільки окремими приватними підприємствами, але також і державними органами влади, включаючи державні підприємства і недержавні монополії.

Регуляторна політика ЄС спрямована на забезпечення конкуренції як необхідної умови створення і нормального функціонування єдиного внутрішнього ринку країн-членів. Утворення єдиного ринку розглядається в офіційних документах ЄС як фундамент для подальшого розвитку європейської економічної інтеграції.

Рис. 1. Переваги співпраці України та ЄС в сфері міжнародної торгівлі в нових реаліях розвитку

Джерело: узагальнено особисто за [2,3,9]

Визнання особливої ролі конкурентної політики в інтеграційному будівництві знайшло відображення в основоположних договорах ЄС.

На сьогодні задіяні всі напрямки регуляторної політики, включаючи контроль за протиправними діями підприємств і прямим втручанням національних урядів в умови конкуренції на єдиному європейському ринку.

Регуляторна політика міжнародної торгівлі залишається одним з найважливіших напрямків діяльності ЄС на протязі більш ніж півстоліття.

Згодом вона придбала «суцільний» характер, пронизуючи всі сфери економічної інтеграції в Європі і формуючи сукупність регіональних правил поведінки господарюючих суб'єктів, включаючи державу.

Основні принципи регулювання міжнародної торгівлі з боку ЄС в нових реаліях розвитку та їх характеристика наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Принципи регулювання міжнародної торгівлі з боку ЄС в нових реаліях розвитку

Принцип	Характеристика
Принцип антимонопольного регулювання	Йдеться про державні підприємства, а також про приватні компанії, яким держава надала спеціальні або виключне права в певних секторах ринку (наприклад, в торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами, в імпорті і розподілі електроенергії та газу, в телерадіомовленні). Таких державних монополій, деякі з яких мають фіскальний характер, в країнах ЄС досить багато.
Принцип відповідальності за порушення в сфері міжнародної торгівлі	Відповідальність за дотримання загальних правил конкуренції в ЄС покладено на Єврокомісію, що діє в тісному контакті з національними компетентними органами. Вона наділена повноваженнями на проведення розслідувань неконкурентних дій підприємств і держав. Зокрема, її представники мають право вимагати від підприємств надання інформації, входити і перевіряють їх службові приміщення, знайомитися з бухгалтерською звітністю, вимагати від керівництва компаній роз'яснення фактів або документів. Недотримання цих вимог карається штрафом в розмірі до 1% сумою виручки підприємств-порушників за рік.
Принцип запобігання неконкурентним діям суб'єктів міжнародної торгівлі	Іноді виникають випадки з огляду на змову або висновок між підприємствами угод на умовах, що обмежують конкуренцію на міжнародних європейських ринках, зловживання домінуючим становищем і монополістична діяльність державних або приватних підприємств, наділених державою спеціальними правами і таким чином виключених з-під дії вільного ринку
Принцип контролю державної допомоги суб'єктам міжнародної торгівлі	Однією з особливостей системи конкуренції в ЄС є включення в неї регулювання державної допомоги. Законодавчі норми визначають межі правомірності такої допомоги і встановлюють порядок контролю з боку органів ЄС за виконанням прийнятих правил. Крім того, діє ряд рішень Єврокомісії, визначаючих галузеву специфіку правил конкуренції в області державної допомоги. Будь-яка допомога, яка надається державою-членом безпосередньо або за рахунок використання державних ресурсів в будь-якій формі, яка порушує або створює загрозу порушення конкуренції в сфері міжнародної торгівлі шляхом надання переваг певним підприємствам або виробництву певних товарів, в тій мірі, в якій вона робить негативний вплив на торгівлю між державами-членами, є несумісною із загальним ринком

Джерело: систематизовано автором за [2, 4, 9]

Таким чином, перш за все, відзначимо, що дотримання даних принципів є обов'язковим атрибутом здійснення міжнародної торгівлі України та ЄС.

Загалом забезпечення ефективності регуляторної політики в сфері міжнародної торгівлі досягається наступними напрямками:

невідворотністю покарання за порушення правил міжнародної торгівлі;
зростанням розмірів штрафів за неправомірні дії в сфері міжнародної торгівлі. Так, за участь в картельних угодах вони можуть досягати 10% вартості річних продажів певного суб'єкта міжнародної торгівлі. Єврокомісія має обмежені можливості впливу на компанії, центри управління якими знаходяться за межами ЄС.

Останнім часом спостерігається дефіцит торгівлі українськими товарами з країнами ЄС, що зумовлено вагомою часткою імпорту товарів з високою доданою вартістю та трудомістким і капіталомістким процесом приведення продукції українських експортерів до стандартів ЄС. Можливим напрямом покращення даної ситуації може бути експортоорієнтованість не лише сировини, а й продукції з високою доданою вартістю, виробленою харчовою та переробною промисловістю.

Для збільшення експорту продукції українських виробників до ЄС необхідно покращити адміністрування міжнародної торгівлі шляхом зменшення витрат українських виробників на постачання продукції до ЄС, збільшення квот, захисту інтересів українських експортерів в інституціях ЄС та скорочення некритичного імпорту.

Висновки. В загальному можна зробити висновок, що в умовах нинішньої зовнішньополітичної ситуації мета України – передусім співробітництво з Європейським Союзом, яке необхідно ефективно та швидко розвивати, в тому числі в сфері міжнародної торгівлі. Вступ України до ЄС виступає важливим важелем зростання обсягів міжнародної торгівлі та продовження реформування України за всіма можливими напрямками.

Крім того, основна перевага євроінтеграції України полягає у можливості виходу нашої держави на один рівень з провідними країнами Європи та прийняття її до об'єднання вільних, економічно розвинутих держав. Завдяки Угоді про вільну торгівлю Європейський Союз виступає на сьогодні провідним торговим партнером України.

Наукова новизна даної статті полягає в уточненні та обґрунтуванні сучасних особливостей співпраці України та ЄС в сфері міжнародної торгівлі.

При цьому в якості напрямку подальших досліджень доцільно зазначити необхідність розробки механізму взаємодії українських підприємств із європейськими контрагентами в умовах дії військового стану в нашій державі.

Список літератури

1. Бережна, К.В., Ігнатенко, Є.О. Питання вступу України до Європейського Союзу в умовах його правової та інституційної реформ. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 9. С. 283-286. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-9/70>.
2. Деліні, М.М. Проблеми інтеграції України в світове співтовариство в сучасних умовах. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2014. Вип. 2. С. 58-61.
3. Солодкий С. Європейська інтеграція України: російський фактор. Аналітична доповідь Центру Разумкова – Національна безпека і оборона. 2020. № 1-2. С. 133-136.
4. Кваша, О. С., Синякова, А. В. Україна та ЄС: проблеми та перспективи інтеграції в сучасних умовах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Вип. 23. С. 112-117.
5. Макогін, З. Я., Атаманчук, З. А. Оцінка торговельної ефективності України з країнами ЄС. *Бізнес Інформ*. 2020. № 3. С. 16–25. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-3-16-25>
6. Нечипорук, К. О., Щерба Р. І. Угода про асоціацію України та ЄС: процес укладення угоди та його наслідки для України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Вип. 22. С. 5-9.
7. Пугачова, К.М., Шеремет, О.О. Зовнішньоторговельні відносини України з ЄС. *Економіка АПК*. 2018. № 2. С. 85-90.
8. Редько, К.Ю., Ткаченко, І.О. Аналіз структури міжнародної торгівлі України з ЄС. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2021. № 18. С. 39-43. <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/231178/230133>
9. Терещук, А. (2022) Вступ України до ЄС: переваги для громадян та бізнесу. URL: https://jurliga.ligazakon.net/analitics/211004_vstup-ukrani-do-s-perevagi-dlya-gromadyan-ta-biznesu (дата звернення 20.08.2022)
10. Тодощук, А. В. Україна в інтеграційних процесах: ризики та переваги. *Молодий вчений*. 2017, № 5. С. 753-757.
11. Українці назвали головні перешкоди до євроінтеграції (2018). URL: <https://www>.

ukrinform.ua/rubric-society/2495901-ukraincinazvali-golovni-pereskodi-dla-evrointegracii.html.
(дата звернення 20.08.2022)

References

1. Berezhna, K.V., Ihnatenko, YE.O. (2021) The issue of Ukraine's accession to the European Union in terms of its legal and institutional reforms. *Yurydychnyy naukovyy elektronnyy zhurnal*, 9, 283-286. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-9/70>. [In Ukrainian].
2. Dyelini, M.M. (2014) Problems of Ukraine's integration into the world community in modern conditions, *Global'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky*, 2, 58-61. [In Ukrainian].
3. Solodkyy, S. (2020) European integration of Ukraine: the Russian factor, *Analitychna dopovid' Tsentru Razumkova – Natsional'na bezpeka ta oborona*, 1-2, 133-136. [In Ukrainian].
4. Kvasha, O. S. , Synyakova, O. V. (2019) Ukraine and the EU: problems and prospects of integration in modern condition, *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu*, 23, 112-117. [In Ukrainian].
5. Makohin, Z. YA., Atamanchuk, Z. A. (2020) Assessment of Ukraine's trade efficiency with EU countries. *Biznes Inform*, 3, 16–25. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-3-16-25>. [In Ukrainian].
6. Nechyporuk, K. O., Shcherba R. I. (2018) Association agreement between Ukraine and the EU: the process of concluding the agreement and its consequences for Ukraine. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu*, 22, 5-9. [In Ukrainian].
7. Puhachova, K.M., Sheremet, O.O. (2018) Foreign trade relations of Ukraine with the EU. *Ekonomika APK*, 2, 85-90. [In Ukrainian].
8. Red'ko, K.YU., Tkachenka, I.O. (2021) Analysis of the structure of Ukraine's international trade with the EU. *Ekonomichnyy visnyk NTUU "Kyyivs'kyi politekhnichnyy instytut"*, 18, 39-43. Retrieved from <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/231178/230133>. [In Ukrainian].
9. Tereshchuk, O. (2022) Ukraine's accession to the EU: benefits for citizens and businesses. Retrieved from https://jurliga.ligazakon.net/analytys/211004_vstup-ukrani-do-s-perevagi-dlya-gromadyan-ta-bznesu. [In Ukrainian].
10. Todoshchuk, O. V. (2017) Ukraine in integration processes: risks and advantages. *Molodi vchennya*, 5, 753-757. [In Ukrainian].
11. Ukrainians named the main obstacles to European integration (2018). Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2495901-ukraincinazvali-golovni-pereskodi-dla-evrointegracii.html>. [In Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 06.08.2022

Прийнята до публікації 10.08.2022